

ACTIVITAT

On es concentra l'activitat del sector agroalimentari espanyol?

A Espanya, l'activitat agroalimentària té una rellevància que va més enllà del seu pes en l'economia. El seu paper estratègic en la competitivitat internacional, en la cohesió territorial i en l'autonomia productiva el converteix en un sector clau. Aquest article analitza la seva capacitat per vertebrar el territori i aprofundeix en la seva importància a nivell autonòmic i provincial i en l'evolució del seu pes relatiu en les últimes dècades. Andalusia, Castella-la Manxa, Castella i Lleó i Catalunya són les comunitats que més contribueixen al sector agroalimentari espanyol, entre les quals destaca Andalusia pel seu volum d'activitat i pel seu dinamisme recent. A nivell provincial, Almeria, Sevilla i Barcelona se situen com els principals nuclis agroalimentaris del país.

Contribució del sector agroalimentari a l'economia

El sector agroalimentari té una importància vital per a l'economia espanyola. El 2022, va aportar el 4,9% del valor afegit brut (VAB) de l'economia, en relació amb el 5,2% de la dècada del 2010 i amb el 5,5% dels anys 2000, la qual cosa reflecteix una pèrdua gradual de pes en el conjunt d'una economia cada vegada més terciaritzada. El sector es compon d'unes 915.000 explotacions agràries,²⁰ que generen el 2,5% del VAB total, i de més de 29.400 empreses dedicades a la transformació d'aliments,²¹ que hi aporten un altre 2,3%.

Per obtenir una estimació pròpia del VAB del sector agroalimentari a Espanya, mesurem, d'una banda, el sector primari i, de l'altra, la indústria agroalimentària. Per al sector primari, utilitzem el VAB nominal dels sectors d'agricultura, ramaderia, pesca, mineria i silvicultura²² i, per a la indústria agroalimentària, estimem el VAB de la indústria de l'alimentació (CNAE 10), de la fabricació de begudes (CNAE 11) i de la indústria del tabac (CNAE 12).^{23,24}

Andalusia és la regió que més aporta al sector agroalimentari espanyol

Els gràfics següents permeten avaluar la rellevància del sector agroalimentari a les diferents comunitats autònomes (CA). Al gràfic de l'esquerra, analitzem quant aporta cada regió al VAB del sector agroalimentari espanyol. Andalusia, per si sola, aporta una quarta part del total, i és especialment rellevant el seu sector primari, dominat per la producció d'oli d'oliva (el 80% del total nacional) i per la ramaderia equina (el 23%).

²⁰ Enquesta sobre l'estructura de les explotacions agrícoles de l'INE (2020).

²¹ Empreses de la indústria agroalimentària amb codis CNAE 10, 11 i 12, segons l'enquesta estructural d'empreses del sector manufacturer de l'INE (2023).

²² Les dades corresponents al VAB del sector primari procedeixen de les estadístiques de l'INE, de la Comptabilitat Regional d'Espanya, i l'última dada disponible és del 2022. Es correspon amb la branca A del codi CNAE.

²³ Per realitzar aquesta estimació es parteix del VAB de la indústria de l'alimentació, de les begudes i del tabac que apareix a la comptabilitat nacional per branques d'activitat a les estadístiques de l'INE (l'última dada disponible és del 2022). Per desagregar per CA, s'utilitza el pes sobre el total d'empreses al sector, procedent de l'enquesta DIRCE, també a les estadístiques de l'INE.

²⁴ Aquesta estimació del VAB agroalimentari del sector no inclou les fases de transport i d'emmagatzematge (canal logístic), la distribució majorista i minorista (canal comercial), ni el consum d'inputs, de serveis o de productes importats. El MAPA estima de forma recurrent la contribució del sistema agroalimentari, tot i que ho fa amb un cert retard per falta de disponibilitat de dades. En la seva estimació més recent, corresponent al 2022, estima que va aportar el 9,7% del VAB.

Agroalimentari

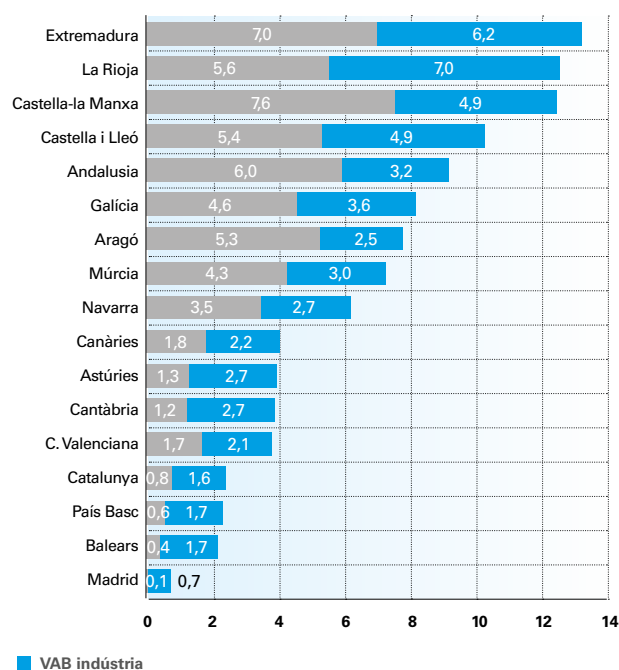
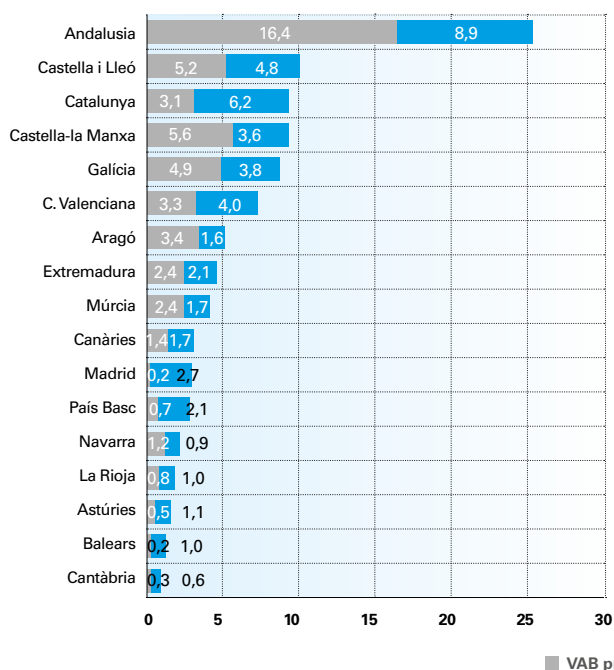
Després d'Andalusia, Castella i Lleó, Catalunya, Castella-la Manxa i Galícia completen el **top 5**, per la importància del sector primari a totes elles, llevat de Catalunya, que hi entra per la seva contribució a la indústria alimentària.²⁵ A l'extrem oposat se situen Cantàbria, les Balears, Astúries, La Rioja i Navarra, amb una menor aportació al sector.

25 Catalunya destaca per la indústria de l'alimentació i de les begudes, la segona que més aporta al sector nacional (només per darrere d'Andalusia), en gran part gràcies a la seva indústria càrnia, sobretot de porcí (exporta el 50% del total nacional).

Importància del sector agroalimentari espanyol per CA

% sobre el VAB del sector agroalimentari a Espanya

% sobre el VAB regional

Nota: Dades del 2022.

Font: CaixaBank Research, estimació pròpia a partir de dades de l'INE.

Al gràfic de la dreta, l'anàlisi se centra en la importància del sector agroalimentari a cada economia regional, i s'hi pot observar quin pes té sobre el VAB de la comunitat per entendre el seu grau d'especialització o de dependència del sector. Extremadura, La Rioja, Castella-la Manxa, Castella i Lleó i Andalusia són les comunitats on el sector agroalimentari té més rellevància. Crida especialment l'atenció el cas de La Rioja: tot i que la seva aportació al sector agroalimentari espanyol és baixa, el sector –i, en especial, la indústria agroalimentària– té una rellevància extraordinària dins la seva pròpia economia, la qual cosa reflecteix un alt grau d'especialització productiva.

En canvi, Madrid, les Balears, el País Basc, Catalunya i la Comunitat Valenciana presenten un menor pes del sector. En aquest cas, destaquen Catalunya i la Comunitat Valenciana, que aporten de manera significativa al conjunt del sector agroalimentari espanyol, però ho fan de forma més modesta en les seves economies respectives, atesa l'elevada diversificació d'aquestes cap a altres sectors.

Extremadura, La Rioja, les dues Castelles i Andalusia són les regions on el sector té més pes en les seves respectives economies regionals

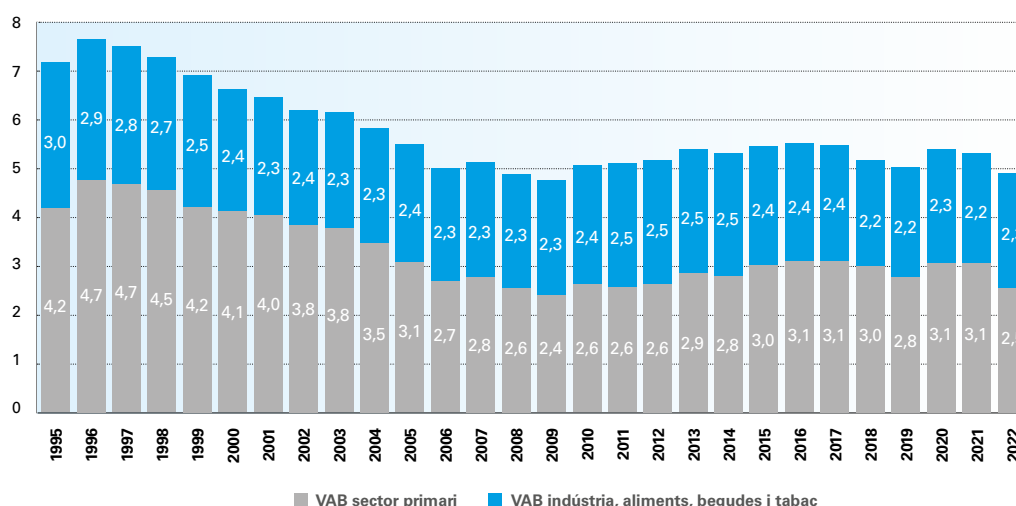
Com ha canviat el pes del sector agroalimentari al llarg del temps per CA?

Per comprovar com ha variat la importància del sector agroalimentari al llarg del temps entre les diferents CA, comparem la nostra estimació del VAB agroalimentari des de l'inici de la dècada (amb el 2022 com a última dada disponible) amb la mateixa estimació per a la dècada dels 2000 (vegeu els gràfics anteriors).

A nivell agregat, es percep que el pes del sector a les economies regionals s'està moderant, a conseqüència del procés secular de terciarització econòmica. També s'observa que, dins el sector agroalimentari, la indústria va guanyant pes de forma gradual. En xifres, el sector ha passat d'aportar el 5,5% al VAB d'Espanya en la dècada dels 2000 a aportar el 5,2% en la dècada actual, i la indústria ha passat d'aportar el 43% al VAB del sector en els 2000 al 45% en l'actualitat.

Pes del sector agroalimentari espanyol

% sobre el VAB total

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

Malgrat que, a nivell agregat, els canvis en la tendència són petits, sí que s'observen diferències significatives entre regions. Andalusia, per exemple, ha incrementat el seu pes en el conjunt nacional, impulsada, principalment, pel creixement del sector primari. En canvi, regions com Madrid, la Comunitat Valenciana i Catalunya mostren una major tecnificació, amb un augment de la indústria agroalimentària i una reducció del pes relatiu del sector primari.

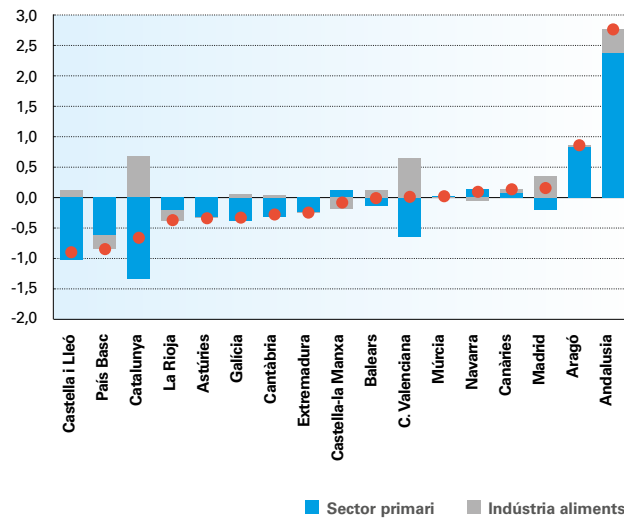
Pel que fa al pes del sector a les economies regionals, és cada vegada menor, i La Rioja, Extremadura i Cantàbria són les CA on n'ha perdut més. En canvi, en contra de la tendència del conjunt del país, el sector ha guanyat pes a Aragó (on destaca el sector ramader, sobretot la cabanya porcina), a Andalusia i a les Canàries.

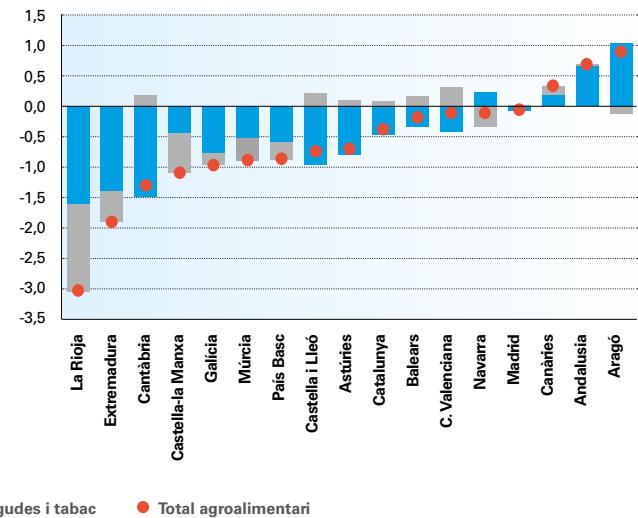
Agroalimentari

Com ha variat la importància del sector en les últimes dècades? Període 2020-2022 vs. període 2000-2009

Variació en el percentatge sobre el VAB agroalimentari a Espanya (p. p.)

Variació en el percentatge sobre el VAB regional (p. p.)

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

Anàlisi provincial: Almeria, Sevilla i Barcelona al capdavant

L'anàlisi provincial permet aprofundir en les diferències dins cada comunitat. Repetim l'exercici anterior: observar la diferència entre l'aportació al sector nacional i el pes a les respectives economies provincials. El resultat es representa als mapes de la pàgina següent.²⁶

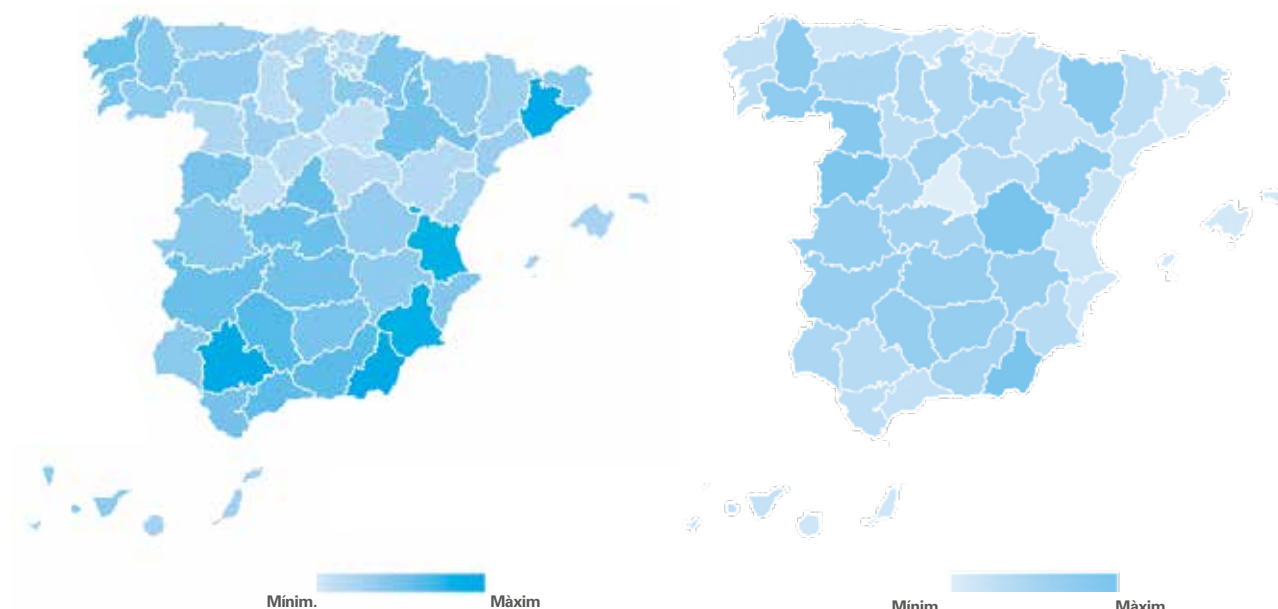
²⁶ Per estimar la desagregació provincial del VAB agroalimentari, s'utilitzen les unitats locals actives de la indústria alimentària (procedents de l'enquesta DIRCE de l'INE) com a proxy de la importància relativa del sector agroalimentari per provincies. Les unitats locals actives són unitats productives situades en un lloc determinat des d'on una empresa desenvolupa una o diverses activitats econòmiques.

Importància del sector agroalimentari espanyol per províncies

% sobre el VAB del sector agroalimentari espanyol

% sobre el VAB provincial

Nota: Dades corresponents al 2022.

Font: CaixaBank Research, a partir de dades de l'INE.

Al mapa de l'esquerra es representa la contribució de cada província al conjunt nacional del sector agroalimentari. A simple vista, s'observa l'enorme diversificació del sector per tota la geografia espanyola i el seu paper integrador en el territori. A grans trets, les províncies andaluses i algunes províncies del Llevant espanyol són les que més aporten al sector nacional. En concret, Almeria, Sevilla, Barcelona, Múrcia i València aporten en conjunt més del 20% del VAB del sector nacional. Llevat del cas de Barcelona (on preval la importància de la indústria agroalimentària, que aporta per si sola el 3,7% del sector), són províncies que es caracteritzen per un potent sector primari (és on més aporta al total del VAB del sector). A l'extrem oposat, Sòria, Àvila, Palència, Segòvia i Biscaia són les províncies que menys aporten al sector agroalimentari nacional. Crida l'atenció el cas de Castella i Lleó: tot i que, a nivell autonòmic, aporta més del 10% del VAB del sector, a nivell provincial, només Lleó i, en especial, Salamanca superen la mitjana nacional.²⁷

²⁷ El percentil 50 de la distribució de les aportacions provincials al VAB del sector agroalimentari a nivell nacional se situa en l'1,8%.

Conca, Almeria i Salamanca són les economies més dependents del sector agroalimentari

Finalment, al mapa de la dreta, s'analitza el pes del sector agroalimentari a cada economia provincial, és a dir, quina proporció representa sobre el VAB total de cada província. Conca, Almeria, Salamanca, Zamora i Osca són les cinc províncies més dependents del sector, ja que aporten, de mitjana, prop del 18% del VAB provincial. A l'extrem oposat, se situen Madrid, Biscaia, Barcelona, les Balears i Guipúscoa, economies amb una alta diversificació sectorial i amb un fort desenvolupament del sector serveis, la qual cosa redueix el pes relatiu de l'agroalimentari.

Agroalimentari

En conclusió, malgrat que hagi perdut pes relatiu en el conjunt de l'economia, el sector agroalimentari espanyol continua sent un pilar estratègic per la seva capacitat per vertebrar el territori i per generar valor a moltes regions. L'evolució a nivell regional mostra una creixent especialització industrial en algunes comunitats i una major dependència en unes altres, reflecteix la diversitat productiva del país i permet comprendre millor els reptes i les oportunitats del sector a nivell territorial.

